

9.10.2013

Kunnostusojitustarve vesitalouden ja vesiensuojelun näkökulmasta

Hannu Hökkä

Metla, Rovaniemen yksikkö

Kansallisessa Metsäohjelmassa on arvioitu, että suopuustojen kasvun nykytason ylläpitämiseksi kunnostusojituksia tarvitaan vuosittain n. 100 000 ha pinta-alalla. Kunnostusojituksen on todettu keskimäärin lisäävän suopuuston kasvua ja se on myös todettu taloudellisesti kannattavaksi toimenpiteeksi, joskin varsinkin eteläisessä Suomessa puuston lisäkasvu voi jäädä vähäiseksi. Toisaalta kunnostusojitus on merkittävimmin vesistöjä kuormittava metsätalouden toimenpide peratuista ojista alapuoliseen vesistöön kulkeutuvan hienojakoisen kiintoaineksen vuoksi. Lisäksi kunnostusojituksessa huuhtoutuu merkittävä määrä fosforia sekä vähäisiä määriä typpeä ja orgaanisesti sitoutunutta hiiltä.

Kunnostusojitustarve määritellään käytännön metsätaloudessa yleensä ojien kunnan ja edellisestä ojituksesta kuluneen ajan perusteella. Puuston kannalta tärkein kriteeri kunnostustarpeelle on kuitenkin pohjaveden syvyys saralla. Männyn tulevan kesän kasvun on todettu alentuvan jos vedenpinta turpeessa on korkealla kuluvan kasvukauden lopulla, eli heinä-syyskuussa. Jos pohjaveden pinta on lähempänä kuin 35 cm turpeen pintaa, kunnostusojitus on tarpeen ja parantaa puuston kasvua, mutta jos se on syvemmillä, merkittävää kasvun lisäystä ei ole odotettavissa.

Ojitusalueen pohjaveden syvyyteen vaikuttaa kuitenkin moni asia voimakkaammin kuin ojan syvyys tai kunto. Puuston oma veden käyttö säätelee merkittävästi kasvupaikan kuivatusta riippumatta ojien kunnosta. Siksi viime aikoina onkin korostettu puuston määrää tärkeänä kriteerinä kunnostusojitustarpeen arvioinnissa. Puuston ohella kuivatustilanteeseen vaikuttavat myös alueen sijainti, eli ilmasto-olot ja turpeen ominaisuudet. Kunnostusojitustarpeen määrittämisen ongelma on se, että keskimääräisen pohjavedenpinnan syvyyden mittaaminen maastossa on kaikkea muuta kuin käytännöllinen kriteeri. Siksi tällä hetkellä ollaankin tutkimassa puuston, ilmaston ja turpeen ominaisuuksien yhteisvaikutusta, jotta pohjavedenpinnan syvyys voitaisiin näiden tunnusten avulla epäsuoraan arvioida ja todellinen kunnostustarve ennustaa tarkemmin kuin nykyisin. Tämän lisäksi tullaan arvioimaan sitä, kuinka suuri merkitys kunnostusojitusten tekemisellä tai tekemättä jättämisellä on metsälö- ja aluetasolla eri osissa maata puuntuotoksen, talouden ja vesistövaikutusten kannalta.

Taloudellisista ja ympäristönäkökohdista johtuen kunnostusojitusten tarpeellisuutta tulisi aina harkita tapauskohtaisesti. Niiden toteuttamista tulisi välttää silloin kun puuston kasvua voidaan parantaa vain vähän. Nykytiedon mukaan erityisesti Etelä- ja myös Keski-Suomessa runsaspuustoisten metsiköiden kunnostusojitus ei usein ole tarpeen tai se voidaan ilman merkittäviä kasvutappioita siirtää metsikön uudistamisvaiheeseen.